

مقدمه ناشر

دوست خوبم، سلام

«مباش در پی آزار و هر چه خواهی کن که در شریعت ما غیر این گناهی نیست»
حافظ

فکر می‌کنم از همان زمانی که انسان‌ها شروع کردند به حرف‌زدن و بیان عقاید و اندیشه‌هایشان، این بحث و جدل پیش آمد که چه راهی درست است و چه راهی نادرست، چه فکری صواب است و چه اندیشه‌ای خطا، چه کاری بر طریق نجات است و چه عملی بر روش هلاک و

آن چه سبب می‌شود آدم‌ها بهتر و درست‌تر فکر کنند ترکیب موزونی از منطق و ایمان است، منطق به آن سبب که همواره سنجه‌ای است برای ارزیابی درستی و نادرستی چیزها و ایمان به آن سبب که روشنایی راه تاریک و پرحادثه پیش رویمان باشد. مؤلف خوبمان، آقای محمد کشوری هم‌چنان سال‌های پیش، در زمانی اندک و با دقتی بسیار، کتاب ماجراهای دین و زندگی را طوری نوشته که شما را از خواندن کتاب درسی و یا هر کتاب یا جزوه دیگری بی‌نیاز کند.

هر چه برای موفقیت در امتحان‌های کتبی، تشریحی، نهایی و ... لازم دارید در این کتاب، یک‌جا جمع شده است. شاید بگویید چرا این قدر از کتابشان تعریف می‌کنند؟! راست می‌گویید ولی اگر تعریف می‌کنیم به این خاطر است که از کیفیت و کارکردش مطمئن هستیم. با این همه، چون خواننده و استفاده‌کننده این کتاب شما باشید حتماً نظرتان در مورد تک‌تک درس‌ها و صفحه‌های کتاب، این‌که چه کم دارد و چه‌ها را زیاد و این‌که چگونه می‌تواند بهتر و دوست‌داشتنی‌تر شود، برایمان بسیار ارزشمند و کمک‌کننده است. برایمان بنویسید. منتظریم

خوب و خوش باشید

مقدمه مؤلف

وقتی صحبت از دین می‌شود بیشتر آدم‌ها به کارهایی که «باید» انجام دهند یا «نباید» انجام دهند فکر می‌کنند احتمالاً هم سختی انجام دادن بعضی کارها یا ناراحتی انجام ندادن کارها (بی که معمولاً آدم دوست دارد!) باعث حس خوبی به این «باید» و «نباید» نمی‌شود. اگر محتوای دین را سه بخش کنیم و آن‌ها را به اعتقادات (چیزهایی که باید قبول داشته باشیم) اخلاق (روش زندگی‌مان) و احکام (همان بایدها و نبایدها) تقسیم کنیم، سهم اصلی برای اعتقادات است و اعتقادات باعث می‌شود که آدم‌ها کارهایی را انجام دهند یا ندهند. مثلاً تا وقتی من معتقد نباشم که ورزش برای من و سلامتی من خوب است حتماً ورزش نمی‌کنم (ممکن است معتقد باشم و ورزش هم نکنم. اشکال آن‌جا چیز دیگری است!) این‌که به ورزش کردن اعتقاد پیدا کنم و آن را قبول کنم تا بعد به سراغ عمل و انجام آن بروم نیازمند یک درون‌نگری و تفکری است که باید هر کس برای خودش به درستی و دقت انجام دهد. داستان دین و زندگی هم همین است. تا وقتی به چیزی معتقد نباشید آن را انجام نمی‌دهید یا حداقل خوب و درست انجام نمی‌دهید و آن هم اثری بر شما ندارد پس به نظرم اولین قدم همان درون‌نگری و تفکر برای رسیدن به اعتقادات درست است.

با امتحان نهایی خرداد ۱۴۰۲، فصل جدیدی برای امتحان‌های نهایی و به‌خصوص درس دین و زندگی شروع شد. سؤال‌ها دقیق و سخت و مفهومی بودند و با شب امتحان خواندن کار در نمی‌آمد. با این نوع جدید آزمون نهایی با این‌که کنکور عمومی نداریم ولی برای کسب نمره از امتحان نهایی شما نیاز به یک کتاب در حد امتحان نهایی‌های سخت دارید. کتاب ماجرای دین و زندگی برای همین تغییر کرده است و هم درس‌نامه‌ها را خیلی دقیق‌تر و نکته‌ای‌تر و هم سؤالات را خیلی ریز و جزئی به همراه تعدادی سؤال جدید مفهومی خواهید دید. در انتهای هر درس هم یک آزمون برای جمع‌بندی گذاشته‌ایم. توصیه‌ام این است که سعی کنید در طول سال کم‌کم درس‌ها را بخوانید و سؤال‌ها را پاسخ دهید تا نتیجه تلاش شما تضمین شود. با توجه به **سؤالات نهایی** که در کتاب آمده است و **سؤالات جمع‌بندی و آزمون‌ها و خلاصه درس انتهایی**، این کتاب برای نتیجه گرفتن در امتحان نهایی کامل و بی‌نقص است.

باید این‌جا از دقت نظر و پیگیری آقای مهدی هاشمی تشکر کنم که مثل همیشه با دقت و ریزبینی که مخصوص خودش است کتاب را خیلی بهتر نمود. خانم زهرا جالینوس بیشتر از مؤلف کتاب برای این کتاب زحمت کشیده است و باید به صورت ویژه از ایشان تشکر کنم. ساختار جدید و طراحی و تولید کتاب، حاصل زحمات بی‌وقفه دوستان واحد تولید است که همیشه با سرعت و کیفیت عالی کارها را به نتیجه رسانده‌اند.

ایام عزت مستدام!

فهرست

صفحه پاسخ نامه	صفحه درس نامه و سؤال
۱۶	درس اول: هستی بخش ۷
۲۶	درس دوم: یگانه بی همتا ۱۷
۳۶	درس سوم: توحید و سبک زندگی ۲۷
۴۴	درس چهارم: فقط برای تو ۳۷
۵۵	درس پنجم: قدرت پرواز ۴۵
۶۸	درس ششم: سنت های خداوند در زندگی ۵۶
۷۹	درس هفتم: در گرو کار خویش ۶۹
۹۰	درس هشتم: بازگشت ۸۰
۱۰۲	درس نهم: زندگی در دنیای امروز و عمل به احکام الهی ۹۱
۱۱۰	درس دهم: پایه های استوار ۱۰۳
۱۲۰	درس یازدهم: عصر شکوفایی ۱۱۱
۱۲۸	درس دوازدهم: نگاهی به تمدن جدید ۱۲۱
۱۴۰	درس سیزدهم: مسئولیت بزرگ ما ۱۲۹
	خلاصه درس ها ۱۴۱
۱۵۸	نمونه امتحان نهم سال اول: امتحان شماره (۱) ۱۵۷
۱۶۰	نمونه امتحان نهم سال اول: امتحان شماره (۲) ۱۵۹
۱۶۳	نمونه امتحان نهم سال دوم: نهایی خرداد ماه ۱۴۰۲ ۱۶۱
۱۶۶	نمونه امتحان نهم سال دوم: نهایی خرداد ماه ۱۴۰۱ ۱۶۴
۱۶۹	نمونه امتحان نهم سال دوم: نهایی شهریور ماه ۱۴۰۱ ۱۶۷
۱۷۲	نمونه امتحان نهم سال دوم: نهایی دی ماه ۱۴۰۱ ۱۷۰

بگو همانا نماز و عبادت‌هایم و زندگی و مرگم فقط برای خداست که پروردگار جهانیان است. (عبادت باخلاص)
در درس گذشته با سبک زندگی توحیدی و نیز آثار سوء شرک در زندگی آشنا شدیم. اکنون نمایسته است بدانیم چگونه می‌توان به سوی پرستش خالصانه این خدای بی‌همتا گام نهاد و یک زندگی توحیدی را تجربه نمود و آن‌گونه که خداوند می‌پسندد، زندگی کرد.

تعبیر در قرآن

خدای بی‌نیاز که جز کمال و سعادت بندگانش را نمی‌خواهد، در کلامی به پیامبر می‌فرماید:

قُلْ إِنَّمَا أَعِظُكُمْ بِوَاحِدَةٍ أَنْ تَقُومُوا لِلَّهِ مَشْنَىٰ وَ نُسْرَادِي...

(به بندگانم) بگو شما را فقط یک موعظه می‌کنم (و آن) این‌که به صورت گروهی و فردی برای خدا قیام کنید.

در آیه‌ی دیگر می‌فرماید:

أَلَمْ أَعْهِدْ إِلَيْكُمْ يَا بَنِي آدَمَ أَنْ لَا تَعْبُدُوا الشَّيْطَانَ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُّبِينٌ ۗ وَ أَنْ اعْبُدُونِي هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ

ای فرزندان آدم، آیا از شما پیمان نگرفته بودم که شیطان را نپرستید که او دشمن آشکار شماست؟ و این‌که مرا پرستید [که این راه مستقیم است].

پس از ترجمه آیه‌ات و با تفکر در آن توضیح دهید که:

۱- مقصود از قیام گروهی و قیام فردی چیست؟ برای هر کدام نمونه‌هایی ذکر کنید.
قیام گروهی: توفیر در جامعه / قیام فردی: توفیر فردی - امر به معروف و نهی از منکر

۲- آیا میان عبارت «أَنْ اعْبُدُونِي» و «أَنْ تَقُومُوا لِلَّهِ» رابطه‌ای می‌بینید؟ توضیح دهید.
بله، عبادت خالصانه خداوند همان قیام برای خداوند است.

قبلاً آموختیم که هدف خلقت انسان تقرب به خداست و این تقرب بدون تلاش خود انسان به دست نمی‌آید. انسان، همواره بر سر دوراهی بندگی خداوند و بندگی هوای نفس و شیطان قرار دارد و زندگی، صحنه انتخاب یکی از این دو راه است. آن‌کس که راه توحید را برمی‌گزیند و در پی آن اندیشه و دل و عمل خویش را برای رضای حضرت دوست قرار می‌دهد، خطرانی او را تهدید می‌کند و احتمال انحراف از توحید برای او هست. در روایتی از پیامبر اکرم ﷺ آمده است که راهیابی شرک به دل انسان از راه رفتن مورچه‌ای سیاه در شب تاریک بر تخته سنگی سیاه پنهان‌تر است.^۱ پس باید بینیم چگونه از حریم دل پاسبانی کنیم تا آفت شرک به آن راه نیابد و عمل ما خالص برای

(انحراف از توفیر)

۴۲ و ۴۳

سؤال‌های امتحانی

- ۱- باید از حریم دل پاسبانی کنیم تا آفت شرک به آن راه نیابد و عمل ما برای خدا خالص انجام شود. (درست / نادرست) (نوبتی فررار ۹۹)
- ۲- آیه شریفه ﴿قُلْ إِنَّمَا أَعِظُكُمْ بِوَاحِدَةٍ أَنْ تَقُومُوا لِلَّهِ﴾ بیانگر کدام موضوع مرتبط با توحید است؟
- ۳- هدف خلقت انسان چیست و چگونه به دست می‌آید؟
- ۴- آیه شریفه «بگو همانا نماز و عبادت‌هایم و زندگی و مرگم برای خداست» بیانگر چه موضوعی است؟
- ۵- این حدیث پیامبر ﷺ که فرمود «راهیابی شرک به دل انسان از راه رفتن مورچه‌ای سیاه در شب تاریک بر تخته سنگی سیاه پنهان‌تر است.» به چه موضوعی اشاره دارد؟
- ۶- انسان همواره بر سر کدام دوراهی قرار دارد؟
- ۷- خداوند در قرآن از انسان چه عهدی گرفته است؟
- ۸- ترجمه آیه را کامل کنید. ﴿قُلْ إِنَّمَا أَعِظُكُمْ بِوَاحِدَةٍ أَنْ تَقُومُوا لِلَّهِ مَشْنَىٰ وَ نُسْرَادِي﴾ «بگو شما را فقط یک پند و موعظه می‌دهم.....»

(نوبتی شوربورا ۱۱۴)

سورة انعام، آیه ۱۶۲ (بگو همانا نماز و عبادت‌هایم ...)
موضوع آیه: اخلاص برای خدا
پیام آیه: اخلاص یعنی تمام کارهای انسان برای خدا باشد.

سورة سبأ، آیه ۴۶ ﴿قُلْ إِنَّمَا أَعِظُكُمْ بِوَاحِدَةٍ...﴾
موضوع آیه: قیام برای خدا
پیام‌های آیه:
۱) انسان باید به صورت فردی یا جمعی برای خدا قیام کند.
۲) قیام برای خدا یعنی عبادت خالصانه او.
۳) توحید عملی اخلاص

نکته ترکیبی: آیات بالا، بیانگر توحید عملی هستند. (ترکیبی با درس ۳)

سورة یس، آیه‌های ۴۰ و ۴۱ ﴿الم اعهد الیکم یا بنی آدم...﴾
موضوع آیات: عبادت خدا = راه درست
پیام‌های آیات:
۱) عهد خداوند این است که انسان عبادت شیطان را انجام ندهد.
۲) شیطان دشمن آشکار انسان است.
۳) عبادت خداوند راه درست و راست و مستقیم است.

انحراف از توحید

۱ هدف از خلقت ← تقرب به خدا (با تلاش)

۲ انسان بر سر دوراهی بندگی خدا
خطر بندگی خدا ← انحراف از توحید

حدیث پیامبر (راهیابی شرک به دل انسان ...)
موضوع حدیث: احتمال انحراف از توحید
پیام حدیث: انحراف از توحید خطر بندگی خداوند است.

شعر حافظ (پاسبان حرم دل شده‌ام ...)

موضوع شعر: انحراف در بندگی

پیام شعر: انسان با تلاش می‌تواند از انحراف در توحید جلوگیری کند.

اخلاص در بندگی

معنی در لغت: خالص کردن و پاک کردن یک چیز از غیر آن
معنی در اصطلاح دینی: شخص عملش را برای خدا (نیت) و همان‌گونه که دستور داده (شکل) انجام دهد.

نکته مهم: اخلاص شرط قبولی تمام اعمال است.

حدیث پیامبر ﷺ (مؤمنان با توجه به مراتب ...)

موضوع حدیث: ارزش و مراتب اخلاص

پیام حدیث: هر چه قدر مرتبه اخلاص بالاتر باشد، عمل ارزش بیشتری دارد.

عمل دو جزء دارد
۱ نیت: هدف، قصد، روح عمل
۲ شکل: ظاهر، بدن، کالبد عمل

نکته مهم: عمل بدون نیت فایده‌ای نخواهد داشت، مانند جسم بدون روح.

حدیث پیامبر (نیه المؤمن خیر ...)

موضوع حدیث: عمل بدون نیت ارزش ندارد.

پیام حدیث: نیت روح عمل است و بدون آن عمل ارزش ندارد.

حدیث پیامبر (انما الاعمال بالنیات ...)

موضوع حدیث: جایگاه نیت

پیام حدیث: نیت باعث پذیرفته شدن عمل می‌شود.

خداوند انجام شود.

پاسبان حرم دل شده‌ام شب همه شب

تا در این برده جز اندیشه او نگذارم
بلوگیری از انحراف

اخلاص در بندگی

معنی اصطلاح اخلاص به معنی خالص کردن و پاک کردن یک چیز از غیر آن است. این کلمه در کاربرد دینی بدین معناست که شخص عملش را فقط برای رضای خداوند و همان‌گونه که او دستور داده است، انجام دهد. در اسلام اخلاص شرط قبولی تمامی اعمالی است که فرد به درگاه خداوند عرضه می‌دارد.

اخلاص مانند دوست داشتن، سخاوت و نجاعت درجات و مراتبی دارد. همان‌گونه که در ارزش گذاری طلا، عیار یا درصد خلوص آن اهمیت دارد، اعمال انسان نیز هرچه با اخلاص بالاتری همراه باشد، ارزش بیشتری دارد. مهم این است که انسان تلاش کند تا عمل خود را روز به روز برای خداوند خالص‌تر گرداند. بر همین اساس پیامبر اکرم ﷺ می‌فرماید: **مراتب اخلاص**
«مؤمنان، با توجه به مراتب اخلاصشان، بر یکدیگر برتری پیدا می‌کنند.»^۱

توجه کنیم که هر عملی از دو جزء تشکیل شده است: اول نیت که به آن هدف یا قصد نیز می‌گوییم، روح عمل دوم شکل و ظاهر عمل. **بسم و کالبد عمل**
قصد و نیت به منزله روح عمل است و شکل عمل نیز در حکم بدن و کالبد آن روح می‌باشد. بنابراین، عمل بدون نیت، کالبد بی‌جانی بیش نیست. به همین جهت رسول خدا ﷺ می‌فرماید:
نیه المؤمن خیر من غسله^۲ نیت مؤمن از عمل او برتر است.

و نیز به خاطر همین جایگاه مهم و ارزشمند نیت است که ایشان فرمود:
إنما الأعمال بالنیات^۳ همانا اعمال انسان وابسته به نیت‌های اوست.

۱- قرطبی، حافظ، غزل شماره ۲۲۲

۲- پای‌اخلاص تفاضل مراتب المؤمنین، میزان الحکمه، محدثی ری شهری، ج ۱، ص ۷۵۴

۳- اصول کافی، کلینی، ج ۲، ص ۸۲

۴- بخاری‌التواتر، مجلسی، ج ۶۷، ص ۲۱۱

سؤال‌های امتحانی

۹- نیت عمل در حکم آن و شکل عمل در حکم آن می‌باشد.

۱۰- اخلاص بالاتر چه اثری بر اعمال انسان دارد؟

۱۱- این حدیث پیامبر که فرمود: «مؤمنان با توجه به مراتب اخلاصشان بر یکدیگر برتری پیدا می‌کنند.» بیانگر چیست؟

۱۲- حدیث «نیه المؤمن خیر من عمله» به کدام مورد اشاره دارد؟

الف) ارزش نیت (ب) جان عمل

۱۳- معنی اخلاص در اصطلاح دینی چیست؟

۱۴- عمل بدون نیت درست با درجه ارزش کم‌تری پذیرفته می‌شود. (درست / نادرست)

حدیث امام علی (ع) (فاعل الخیر خیر من عمله ...)

موضوع حدیث: جایگاه نیت در اعمال انسان

پیام حدیث: نیت درست و خوب باعث ارزشمند شدن انسان می‌شود.

عمل انسان باید دو حُسن داشته باشد:

۱ حُسن فاعلی: انسان مؤمن باید بکوشد نیت خود را خالص

کند و عمل برای نیت الهی باشد.

۲ حُسن فعلی: انسان باید عمل را مطابق دستور الهی انجام دهد:

نکته ۱: اگر کاری درست انجام شود، ولی نیت الهی

نداشته باشد، قبول نیست چون مصداق ریا خواهد بود.

نکته ۲: اگر انسان برای کار خیری نیت کند و

نتواند آن را انجام دهد، ثواب نیت خود را خواهد داشت.

نتیجه	حسن فاعلی	حسن فعلی	عمل
قبول و بالارزش	دارد	دارد	عمل
قبول نیست. ریا است.	ندارد	دارد	عمل
ثواب نیست.	دارد	ندارد	عمل
بی‌ارزش	ندارد	ندارد	عمل

تفکر در حدیث

امیرالمؤمنین علی (ع) می‌فرماید:

فَاعِلُ الْخَيْرِ، خَيْرٌ مِنْهُ؛ وَ فَاعِلُ الشَّرِّ، شَرٌّ مِنْهُ.

در این سخن حکیمانه تفکر کنید و رابطه آن را با اخلاص توضیح دهید.
داشتن نیت خالص و خوب مهم‌تر است و داشتن نیت نادرست از انجام کناه بدتر است؛ پس انسان با نیت خوب ارزشمندتر از عملش است و انسان با نیت نادرست بدتر از عمل است.

انسان مؤمن، علاوه بر اینکه می‌کوشد نیت خود را خالص کند و عمل را به خاطر خدا انجام دهد، (حُسن فاعلی) تلاش می‌کند عمل را به همان صورت که خداوند دستور داده است، انجام دهد؛ یعنی عمل را از جهت کمیت، کیفیت، زمان، مکان و شیوه همان‌طوری انجام دهد که خداوند می‌خواهد؛ مثلاً اگر خداوند امر فرموده که نماز صبح در دو رکعت و با یک رکوع و دو سجده در هر رکعت و قبل از طلوع آفتاب انجام شود، انسان مؤمن نیز تلاش می‌کند نماز خود را به همین صورت انجام دهد تا صحیح و درست انجام داده باشد.

پس در هر عملی باید دو «حُسن» موجود باشد: حُسن فاعلی و حُسن فعلی. حُسن فاعلی بدین معناست که انجام‌دهنده کار، دارای نیت الهی باشد. حُسن فعلی نیز بدین معناست که کار به درستی و به همان صورت که خداوند فرمان داده است انجام شود.

تطبيق

با توجه به تعریف بالا از حُسن فاعلی و حُسن فعلی، موارد زیر را بررسی کنید:

۱- آیا ممکن است عملی دارای حُسن فعلی باشد اما حُسن فاعلی نداشته باشد؟ و یا برعکس، حُسن فعلی نداشته باشد ولی دارای حُسن فاعلی باشد؟ مثال بزنید.

۲- اگر فردی تنها برای لاغر شدن و یا سلامت جسم روزه بگیرد روزه‌اش درست است؟ **غیر**

۳- اگر کسی به نیت شرکت در نماز جماعت مسجد از منزل بیرون بیاید و به دلیل مانعی نتواند به مسجد برسد، آیا نزد خدا پاداش دارد؟ به چه دلیل؟ در این کار کدام یک از اقسام حُسن وجود

دارد؟ **بله، چون نیت دوستی داشته است.**

عملی که حُسن فعلی دارد ولی حُسن فاعلی ندارد کاری است که درست انجام شده ولی برای رضای الهی نیست.

۴۵

۱- نهج البلاغه، حکمت ۲۲

سؤال‌های امتحانی

- ۱۵- نیت خالص در عمل انسان به کدام حُسن اشاره دارد؟
- ۱۶- حُسن فعلی به این معناست که انجام‌دهنده کار دارای نیت الهی باشد. (درست / نادرست)
- ۱۷- حُسن فاعلی به این معناست که کار به درستی و به همان صورت که خدا فرمان داده است، انجام شود. (درست / نادرست)
- ۱۸- هر عبارتی که از جهت کیفیت و کمیت مطابق دستور خداوند انجام گیرد، دارای کدام حُسن است؟
- ۱۹- تلاش برای انجام دادن کار به درستی و به همان صورت که خداوند فرمان داده است، دارای کدام حُسن است؟
الف) فاعلی
ب) فعلی
- ۲۰- اصطلاح روبه‌رو را تعریف کنید. «حُسن فاعلی»:
- ۲۱- عملی که به آن ریا گفته می‌شود، کدام حُسن را در خود ندارد؟
- ۲۲- عملی که از جهت کمیت، زمان و مکان مطابق فرمان الهی انجام شود، دارای حُسن است.
- ۲۳- حُسن به این معناست که انجام‌دهنده کار دارای نیت الهی باشد.
- ۲۴- حدیث «فاعل الخیر خیر منهُ و فاعل الشر شر منهُ» شرط قبولی اعمال را در چه چیز می‌داند؟
- ۲۵- در هر یک از موارد زیر وجود حُسن فاعلی یا حُسن فعلی را مشخص کنید.
الف) انجام‌دادن مبطلات روزه از اذان صبح تا اذان مغرب به نیت سلامتی بدن
ب) اقامه نماز برای رضایت الهی بدون طهارت

- با توجه به اینکه ریا در مقابل اخلاص قرار می‌گیرد، بررسی کنید که هر یک از موارد زیر مصداق ریا قرار می‌گیرد یا مصداق اخلاص؟
- ۱- حضور در نماز جماعت اگر نیت برای رضای الهی باشد، اخلاص دارد.
 - ۲- کمک به افراد نیازمند در حضور دیگران اگر نیت برای خدا باشد اخلاص نباشد دچار ریا شده است.

راه‌های تقویت اخلاص

برای تقویت اخلاص در وجود خود راه‌هایی وجود دارد که چند مورد از آن را در اینجا می‌آوریم:

۱- افزایش معرفت و شناخت نسبت به خداوند: پیوند محکمی میان معرفت به خداوند و ایمان به او وجود دارد. همچنین ارتباط دقیقی میان ایمان به خدا و اخلاص برقرار است. بنابراین، هر قدر که معرفت ما به خداوند بیشتر شود به افزایش درجه اخلاص کمک خواهد کرد. پس خوب است ساعتی را صرف تفکر در آیات و نشانه‌های الهی کنیم تا بیشتر دریابیم که: **افزایش معرفت = افزایش اخلاص**

آفرینش همه تنبیه خداوند دل است / دل ندارد که ندارد به خداوند اقرار
این همه نقش عجب بر در و دیوار وجود / هر که فکرت نکند نقش بود بر دیوار
البته اگر کسی گرفتار غفلت شد و جسم اندیشه را به روی جهان بست، آیات الهی را نخواهد یافت و دل به مهر او نخواهد داد. **غفلت = عدم دوستی با خداوند**
مهر رخسار تو می‌تابد ز ذرات جهان / هر دو عالم بر ز نور و دیده نابینا، چه سود!

توجه به یک نکته مهم

عمل بر اساس معرفت و آگاهی بسیار ارزشمندتر و مقدس‌تر از عملی است که در آن معرفتی نیست و یا با معرفت اندکی صورت می‌گیرد. نمازی که با معرفت انجام بگیرد، نزد خداوند بسیار ارزشمندتر از نمازی است که به‌جا آورنده آن نمی‌داند چه می‌گوید و برای چه می‌گوید. حتی گاه بیش می‌آید که انسان‌های نادان به تصور اینکه کار خیر می‌کنند، مرتکب گناهان بزرگ می‌شوند. **عمل ارزشمند = عمل با آگاهی**

۱- سعدی، موعظه، قصیده شماره ۲۵.
۲- گلشن راز، شیخ محمود شبستری.

نکته مهم: ارزش عمل در نیت الهی آن است که چه در حضور دیگران و چه در تنهایی باید حفظ شود.

راه‌های تقویت اخلاص

۱. افزایش معرفت و شناخت نسبت به خداوند

● میان ایمان به خدا و معرفت به او پیوند محکمی وجود دارد؛ پس معرفت بیشتر سبب ایمان بیشتر می‌شود. برای این کار: ساعتی را صرف تفکر در آیه‌ها و نشانه‌های خدا کنیم.

شعر سعدی (آفرینش همه تنبیه خداوند دل است ...)

موضوع شعر: افزایش معرفت الهی

پیام شعر: با افزایش معرفت الهی اخلاص هم افزایش پیدا می‌کند.

نکته ترکیبی: آیه ﴿الله نور السماوات و الارض﴾ و حدیث «ما رأیت شیئاً ...» بیانگر تأثیر افزایش معرفت به خدا در تقویت اخلاص است. (درس ۱)

نکته مهم: کسی که گرفتار غفلت شود، آیات الهی را درک نمی‌کند.

شعر شیخ محمود شبستری

(مهر رخسار تو می‌تابد ز ذرات جهان ...)

موضوع شعر: غفلت از شناخت خدا

پیام شعر: غفلت از خداوند سبب دوری از معرفت او می‌شود.

نکته مهم: عمل با آگاهی ارزشمند است، نه عملی که معرفت ندارد یا معرفت اندکی دارد.

نتیجه: گاهی انسان نادان به تصور کار خیر، مرتکب گناهان بزرگ می‌شود.

سؤال‌های امتحانی

- ۲۶- برای تقویت اخلاص از راه‌های افزایش شناخت خدا، خوب است ساعتی را صرف در آیات الهی کنیم.
- ۲۷- برای این که معرفت به خدا موجب افزایش درجه اخلاص شود، چه اقداماتی لازم است؟
- ۲۸- هر قدر معرفت ما به خداوند بیشتر شود، به افزایش درجه اخلاص کمک می‌کند. (درست / نادرست)
- ۲۹- چگونه انسان با تصور کار خیر دچار گناهان بزرگ می‌شود؟
- ۳۰- مطابق شعر «مهر رخسار تو می‌تابد ز ذرات جهان / هر دو عالم پر ز نور و دیده نابینا، چه سود» چرا انسان‌ها آیات الهی را در نمی‌یابند؟
- ۳۱- میان ایمان به خدا و شناخت خداوند پیوند محکمی برقرار است. (درست / نادرست)
- ۳۲- چه چیز باعث ارزشمند شدن عمل انسان می‌شود؟
- ۳۳- شعر «این همه نقش عجب بر در و دیوار وجود / هر که فکرت نکند نقش بود بر دیوار» به چه موضوعی اشاره دارد؟

۲. راز و نیاز با خداوند و کمک خواستن از او

اثرات دعا و نیایش

- غفلت از خداوند را کم می کند.
- محبت الهی را در قلب افزایش می دهد.
- انسان از کمک الهی بهره مند می شود.

۳. دوری از گناه و تلاش برای انجام واجبات

گناه

- ریشهٔ درخت اخلاص و بندگی را می سوزاند.
- به تدریج اخلاص را از بین می برد.

واجبات

- درخت اخلاص را آبیاری می کند.
- روزه از واجبات مهم برای اخلاص است.

حدیث امام علی (ع) (تمام اخلاص ...)

موضوع حدیث: رابطهٔ اخلاص و انجام ندادن گناه

پیام حدیث: گناه ریشهٔ اخلاص را می سوزاند.

حدیث امام علی (ع) (خداوند بدان جهت روزه را ...)

موضوع حدیث: رابطهٔ روزه و افزایش اخلاص

پیام حدیث: روزه تأثیر خاصی در تقویت اخلاص دارد.

میوه های درخت اخلاص

۱. دستیابی به درجاتی از حکمت

● معنی حکمت: علم محکم و استوار و دور از خطاست.

ویژگی حکمت

- هدف درست و راه رسیدن به آن را نشان می دهد.
- مانع لغزش و تباهی می شود.

انسان حکیم

- به درجاتی از حکمت و بصیرت می رسد.
- در شرایط سخت و پیچیده حق را از باطل تشخیص می دهد و گرفتار باطل نمی شود.

نکته: خداوند در قرآن، لقمان را به داشتن حکمت توصیف کرده است.

حدیث پیامبر (هر کس چهل روز کارهای خود ...)

موضوع حدیث: ثمرهٔ اخلاص

پیام حدیث: انسان با اخلاص به درجاتی از حکمت دست پیدا می کند.

(نوبتی دی ۱۱۴۰۰)

(نوبتی فرورد ۹۹)

(نوبتی شهریور ۹۹)

(نوبتی دی ۹۹)

(نوبتی فرورد ۱۱۴۰۲)

(نوبتی دی ۹۸)

دعا

۲- راز و نیاز با خداوند و کمک خواستن از او: نیایش و عرض نیاز به پیشگاه خداوند و یاری جستن از او برای رسیدن به اخلاص، غفلت از خداوند را کم می کند، محبت او را در قلب تقویت می سازد و انسان را از کمک های الهی بهره مند می نماید.

فصل اخلاص

۳- دوری از گناه و تلاش برای انجام واجبات: ریشهٔ درخت اخلاص و بندگی را می سوزاند و آن را به تدریج از بین می برد، به همین جهت امیرالمؤمنین علی (ع) می فرماید:

«تمام اخلاصی در دوری از گناهان جمع شده است.»

از طرف دیگر، توجه به واجبات، درخت اخلاص را آبیاری می کند و رشد می دهد. در میان اعمال واجب،

روزه تأثیر خاصی در تقویت اخلاص دارد. امیرالمؤمنین علی (ع) می فرماید:

«خداوند بدان جهت روزه را واجب کرد تا اخلاص مردم را بیازماید.»

روزه ← تقویت اخلاص

معنی کلمه

میوه های درخت اخلاص

۱- دستیابی به درجاتی از حکمت: حکمت، به معنای علم محکم و استوار و به دور از خطاست که هدف درست و راه رسیدن به آن را نشان می دهد و مانع لغزش ها و تباهی ها می شود. انسان حکیم، به درجاتی از بصیرت و روشن بینی می رسد که می تواند در شرایط سخت و پیچیده، حق را از باطل تشخیص دهد و گرفتار باطل نشود. خداوند در قرآن کریم، علاوه بر آنکه لقمان را به داشتن حکمت، توصیف کرده، سفارش های ارزنده و حکیمانه ای از ایشان نقل کرده است.^۱

پیامبر اکرم (ص) می فرماید:

«هر کس چهل روز کارهای خود را خالصانه برای خدا انجام دهد، چشمه های حکمت از قلبش بر زبانش جاری خواهد شد.»^۲

۲- نفوذناپذیری در برابر وسوسه های شیطان: اگر انسان در اخلاص پیش رود، به مرحله ای می رسد که دیگر فریب وسوسه های شیطان را نمی خورد؛ چراکه شیطان، خود اقرار کرده است که توانایی فریب دادن مؤمنان با اخلاص را ندارد.^۳

وسوسه کردن شیطان
برو این دام بر مرغی دگر نه
که عنقا را بلند است آسمانه^۴

سؤال های امتحانی

- ۳۴- دو مورد از راه های تقویت اخلاص را بنویسید.
- ۳۵- دو مورد از میوه های درخت اخلاص را بنویسید.
- ۳۶- یکی از میوه های درخت اخلاص، دستیابی به درجاتی از حکمت است، آن را شرح دهید.
- ۳۷- نیایش و عرض نیاز به پیشگاه خداوند و طلب یاری از او برای تقویت اخلاص، غفلت از خداوند را کم می کند. (درست / نادرست)
- ۳۸- راز و نیاز با خدا و کمک خواستن از او چگونه موجب تقویت اخلاص می شود؟
- ۳۹- کدام عمل تأثیر خاصی بر اخلاص می گذارد؟
- ۴۰- امام علی (ع) تمام اخلاص را در چه موضوعی می داند؟
- ۴۱- انسان به درجاتی از بصیرت می رسد که می تواند در شرایط سخت حق را از باطل تشخیص دهد.

یکی از اوصافی که خداوند در قرآن برای حضرت یوسف علیه السلام ذکر کرده، دانستن اخلاص و رسیدن به مقام مخلصین است.^۱

با بررسی آیات ۳۲ تا ۳۴ سوره یوسف بگوئید شیطان چه دامی برای حضرت یوسف علیه السلام گسترده بود و او چگونه توانست از این دام نجات یابد؟
دام هوس به ارتباط با زلیقا و ایشان از این صفت فرار کرد.

شیطان امروزه نیز، از همان نوع دامی که برای کنشاندن حضرت یوسف علیه السلام به گناه و فساد گسترده بود، به صورت‌های گوناگون برای انسان‌ها پهن کرده است تا هوس زودگذر آنها را تحریک کند و به گناه بکشاند و آنان را از بهشت جاویدان محروم سازد. **فیلم‌ها، وبگاه‌ها، شبکه‌های ماهواره‌ای** گمراه‌کننده، **شبکه‌های مجازی ناسالم**، **گروه‌ها و دسته‌های منحرف** اجتماعی از جمله این دام‌هاست که مقاومت در برابر آنها نیازمند روی آوردن به پیشگاه خداوند و پذیرش خالصانه فرمان‌های اوست. کسی که در چنین دام‌هایی گرفتار شود، هم زندگی پاک و با نشاط دنیا را از دست خواهد داد و هم حیات سرشار از شادکامی آخرت را.

۳- دریافت پاداش‌های وصف نشدنی: بندگی خالصانه خداوند پاداش‌هایی دارد که چه بسا در ذهن ما نگنجد و از تصور و تخیل ما فراتر رود. **از روی اخلاص خداوند** از جمله این پاداش‌های وصف‌نشدنی، دیدار محبوب حقیقی و تقرب به پیشگاه کسی است که بنا به تعبیر امیرمؤمنان، **«نهایت آرزوی عارفان، دوست دل‌های صادقان، ولی مؤمنان و معبود عالمیان است.»**^۲

کافی است به زندگی زیبای رسول خدا صلی الله علیه و آله، امیرالمؤمنین علی علیه السلام، فاطمه زهرا علیها السلام و دیگر پیشوایان خود نظر بیندیم و ببینیم که چگونه از راه بندگی خالصانه خدا، این همه خوبی و زیبایی و آن مقام قرب و نزدیکی به محبوب را به دست آورده‌اند.

بندگی کن تا که سلطانت کنند	تن رها کن تا همه جانت کنند
همجو سلمان در مسلمانی بکوش	ای مسلمان تا که سلطانت کنند
خوی حیوانی سزاوار تو نیست	ترک این خو کن که انسانت کنند
چون نداری درد، درمان هم نخواه	درد پیدا کن که درمات کنند
بنده سخطانی و داری امید	که ستایش همچو یزدانت کنند؟ ^۳

۴۹

۲. نفوذناپذیری در برابر وسوسه شیطان

انسان با اخلاص ← فریب شیطان را نمی‌خورد.

نکته مهم شیطان خود اقرار کرده که توانایی فریب مؤمنان با اخلاص را ندارد.

دام‌های شیطان برای گمراه کردن

- تحریک هوس‌های زودگذر
- به گناه کشیدن انسان
- محروم ساختن انسان از بهشت

راه‌های به فساد کشیدن شیطان

- فیلم‌ها و وبگاه‌ها و شبکه‌های گمراه‌کننده
- شبکه مجازی ناسالم
- گروه‌ها و دسته‌های منحرف اجتماعی

نتایج گرفتاری در این دام

- زندگی پاک و با نشاط را از دست می‌دهد.
- حیات سرشار از شادکامی از بین می‌رود.

شعر حافظ (برو این دام بر مرغی دگر نه / ...)

موضوع شعر: نفوذناپذیری انسان در برابر وسوسه‌های شیطانی

پیام شعر: انسان مخلص ممکن است تا جایی پیش رود که دیگر فریب وسوسه‌های شیطان را نخورد.

۳. دریافت پاداش‌های وصف‌ناشدنی

نتایج بندگی خالصانه

- در ذهن نمی‌گنجد.
- از تصور و خیال فراتر است.

مثال ۱: دیدار محبوب حقیقی و تقرب به نهایت آرزوی عارفان

مثال ۲: زندگی خالصانه پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و اهل بیت علیهم السلام

شعر (بندگی کن تا که ...)

پیام شعر: از میوه‌های درخت اخلاص پاداش‌های وصف‌ناشدنی است.

(نوایی فردا ۹۹)

ب

- افزایش معرفت و شناخت نسبت به خداوند
- راز و نیاز و کمک‌خواستن از او
- دستیابی به درجاتی از حکمت
- دریافت پاداش وصف‌ناشدنی

الف

- یاری‌جستن از خداوند برای رسیدن به اخلاص
- تفکر در آیات و نشانه‌های الهی
- دیدار محبوب حقیقی

سؤال‌های امتحانی

- ۴۲- شیطان برای به دام انداختن حضرت یوسف علیه السلام چه دامی پهن کرده بود؟
- ۴۳- دیدار محبوب حقیقی و نهایت آرزوی عارفان از جمله کدام میوه‌های درخت اخلاص است؟
- ۴۴- مقام قرب الهی برای پیشوایان دین چگونه میسر شده است؟
- ۴۵- گرفتاری در دام هوس‌ها تنها زندگی آخرت را نابود می‌کند. (درست / نادرست)
- ۴۶- مقاومت در برابر ابزارهای انحراف شیطان چگونه امکان‌پذیر است؟
- ۴۷- دو مورد از تعبیرهای امیر مؤمنان در مورد قرب الهی را بیان کنید.
- ۴۸- کشف ارتباط: هر کدام از موارد سمت راست به کدام یک از موارد سمت چپ ارتباط دارد؟

ردیف	آزمون جمع‌بندی درس چهارم	دین و زندگی انسانی دوازدهم	kheilisabz.com	نمره
الف	ترجمه و پیام آیات			
۱	۱- آیه شریفه ﴿قُلْ إِنَّمَا أَعِظُكُمْ بِوَاحِدَةٍ أَنْ تَقُومُوا لِلَّهِ مِثْلِي وَفِرَادِي﴾ را ترجمه کنید.			۰/۵
	۲- با توجه به آیه شریفه ﴿الْمِ اعْهَدَ إِلَيْكُمْ يَا بَنِي آدَمَ أَنْ لَا تَعْبُدُوا الشَّيْطَانَ...﴾ خداوند از انسان چه عهده‌ای گرفته است؟			۰/۵
	۳- حدیث شریف «انما الاعمال بالنیات» بیانگر چیست؟			۰/۵
ب	درستی یا نادرستی هر یک از گزاره‌های زیر با علامت (✓) و (✗) نشان دهید.			
	۴- هدف خلقت انسان تقرب به خداست.		☒ ☐	۰/۵
	۵- اخلاص به معنی پاک کردن و خالص کردن یک چیز از غیر از آن است.		☐ ☐	۰/۵
	۶- اعمال انسان هر چه قدر با اخلاص بیشتری انجام شود ارزش بیشتری خواهد داشت.		☐ ☐	۰/۵
	۷- انسان مؤمن می‌کوشد صرفاً عمل را همان‌طور که خدا گفته است انجام دهد.		☐ ☐	۰/۵
پ	جملات زیر با کلمات مناسب کامل کنید.			
	۸- حسن فاعلی بدین معناست که انجام دهنده کار دارای باشد.			۰/۵ (نهایی قارچ فردار ۱۴۰۱)
	۹- توبه گناهان را از قلب خالی می‌کند و آن را شست‌وشو می‌دهد. این عمل را می‌گویند.			۰/۵ (نهایی قارچ فردار ۱۴۰۱)
	۱۰- هر عمل از دو جزء تشکیل شده است. نیت که به آن یا می‌گوییم.			۰/۵
	۱۱- پیوند مستحکمی میان ایمان به خدا و به او وجود دارد.			۰/۵
ت	به پرسش‌های زیر پاسخ کوتاه دهید.			
	۱۲- عمل انسان چه هنگامی ارزشمند است؟			۰/۵
	۱۳- حکمت به چه معناست؟			۰/۵
	۱۴- انسان حکیم به چه درجاتی می‌رسد؟			۰/۵
ث	اصطلاح زیر را تعریف کنید.			
	۱۵- حُسن فاعلی:			۰/۵ (نهایی قارچ فردار ۹۹)
ج	به پرسش‌های زیر پاسخ تشریحی دهید.			
	۱۶- از میوه‌های درخت اخلاص، دست‌یابی به درجاتی از حکمت را توضیح دهید.			۱ (نهایی قارچ فردار ۱۴۰۱)
	۱۷- نفوذناپذیری انسان در برابر وسوسه‌های شیطان را توضیح دهید.			۱
	جمع نمرات			۱۰

پاسخ سؤال‌های امتحانی

- ۱- درست
 ۲- اخلاص و توحید عملی
 ۳- تقرب به خداوند و با تلاش انسان به دست می‌آید.
 ۴- اخلاص برای خداوند
 ۵- احتمال انحراف در توحید برای انسان
 ۶- دوراهی توحید و شرک
 ۷- این‌که شیطان را عبادت نکند.
 ۸- این‌که به صورت گروهی و فردی برای خدا قیام کنید.
 ۹- روح - جسم و کالبد
 ۱۰- با اخلاص بیشتر عمل انسان ارزش بیشتری پیدا می‌کند.
 ۱۱- ارزش و مراتب اخلاص
 ۱۲- گزینه «الف»
 ۱۳- شخص عملش را برای خدا و همان‌گونه که او دستور داده است، انجام دهد.
 ۱۴- نادرست - عمل بدون نیت پذیرفته نمی‌شود.
 ۱۵- حسن فاعلی
 ۱۶- نادرست - این تعریف حسن فاعلی است.
 ۱۷- درست
 ۱۸- حسن فعلی
 ۱۹- گزینه «الف»
 ۲۰- انسان مؤمن باید بکوشد نیت خود را خالص کند و عمل برای نیت الهی باشد.
 ۲۱- حسن فاعلی
 ۲۲- فعلی
 ۲۳- فاعلی
 ۲۴- نیت درست یا حَسَن فاعلی
 ۲۵- الف) حسن فعلی
 ۲۶- تفکر
- ۲۷- ساعاتی را صرف تفکر در آیات و نشانه‌های الهی کنیم.
 ۲۸- درست
 ۲۹- اگر عملی را از روی ناآگاهی یا آگاهی اندک انجام دهد.
 ۳۰- زیرا دچار غفلت شده‌اند.
 ۳۱- درست
 ۳۲- آگاهی
 ۳۳- با افزایش معرفت اخلاص افزایش می‌یابد.
 ۳۴- راز و نیاز با خداوند - دوری از گناهان و تلاش برای انجام واجبات
 ۳۵- دستیابی به درجاتی از حکمت - نفوذناپذیری در برابر وسوسه‌های شیطان
 ۳۶- انسان حکیم به علم محکم و استوار و دور از خطا دست پیدا می‌کند و در شرایط سخت و پیچیده می‌تواند حق را از باطل تشخیص دهد و گرفتار باطل نشود. این حکمت در اثر دوری از گناه و اخلاص برای انسان حاصل می‌شود.
 ۳۷- درست
 ۳۸- غفلت از خداوند را کم می‌کند، محبت او را در قلب تقویت می‌سازد و انسان را از کمک‌های الهی بهره‌مند می‌سازد.
 ۳۹- روزه
 ۴۰- دوری از گناهان
 ۴۱- حکیم
 ۴۲- فساد و هوی و هوس
 ۴۳- دریافت پاداش‌های وصفناشدنی
 ۴۴- زندگی خالصانه و بندگی برای خداوند
 ۴۵- نادرست - زندگی دنیا و آخرت را نابود می‌کند.
 ۴۶- روی آوردن به پیشگاه خداوند و پذیرش خالصانه فرمان‌های او.
 ۴۷- دیدار نهایت آرزوی عارفان - دیدار دوست دل‌های صادقان
 ۴۸- الف ← ۲ / ب ← ۱ / پ ← ۴
- (ب) حسن فاعلی

پاسخ آزمون جمع‌بندی درس چهارم

- ۱- بگو شما را فقط یک موعظه می‌کنم؛ این‌که به صورت گروهی و فردی برای خدا قیام کنید.
 ۲- این‌که شیطان را نپرستید.
 ۳- ارزشمندی نیت انسان و حَسَن فاعلی
 ۴- درست ۵- درست ۶- درست
 ۷- نادرست - باید عمل حَسَن فاعلی هم داشته باشد.
 ۸- نیت الهی ۹- پیرایش ۱۰- هدف - قصد
 ۱۱- معرفت ۱۲- هنگامی که از روی آگاهی باشد.
 ۱۳- علم محکم و استوار و به دور از خطا
- ۱۴- درجاتی از بصیرت و روشن‌بینی می‌رسد که می‌تواند در شرایط سخت و پیچیده حق را از باطل تشخیص دهد.
 ۱۵- یعنی عمل باید با نیت الهی و برای رضایت خداوند انجام شود.
 ۱۶- حکمت به معنی علم محکم و استوار است و انسان حکیم به درجاتی از بصیرت می‌رسد که می‌تواند در شرایط سخت و پیچیده حق را از باطل تشخیص دهد. خداوند در قرآن کریم لقمان را با داشتن حکمت وصف کرده است.
 ۱۷- اگر انسان در اخلاص پیش رود به مرحله‌ای می‌رسد که دیگر فریب وسوسه‌های شیطان را نمی‌خورد، چراکه شیطان خود اقرار کرده است که توانایی فریب‌دادن مؤمنان با اخلاص را ندارد.

خلاصه درس‌ها

- رابطه جهان با خداوند تا حدی مثل رابطه مولد برق و جریان برق است؛ هر زمان مولد متوقف شود، جریان برق نیز قطع می‌شود.
- موجودات از لحظه نخست خلق شدن، به خداوند نیازمند هستند و این نیازمندی همواره ادامه دارد.

هستی بخش

بخش اول: اندیشه و تفکر

پیامبر اکرم ﷺ فرمود:

«افضل العبادۃ ادمان التّفکر فی اللّٰه و فی قدرته»

برترین عبادت، اندیشیدن مداوم درباره خدا و قدرت اوست.

پیام حدیث اندیشه علاوه بر شکوفایی استعداد انسان، برترین عبادت نیز هست.

نیازمندی جهان به خدادر پیدایش

- انسان براساس فطرت خود، خدا را درمی‌یابد و حضورش را درک می‌کند.
 - استدلال نیازمندی جهان به خداوند در پیدایش:
- مقدمه اول:** ما و موجودات جهان پدیده‌هایی هستیم که وجود و هستی‌مان از خودمان نیست.
- مقدمه دوم:** هر پدیده‌ای که وجودش از خودش نیست، برای موجود شدن به پدیدآورنده‌ای نیازمند است که خودش پدیده نباشد.

ذات نیافته از هستی، بخش چون تواند که بود هستی‌بخش خشک ابری که بود ز آب تهی ناید از وی صفت آب‌دهی

یک موجود فقط در صورتی در وجود خود به دیگری نیازمند نیست که خودش ذاتاً موجود باشد.

نتیجه: ما و همه پدیده‌های جهان، در پدیدآمدن و هست شدن خود به آفریننده‌ای نیازمندیم که خودش پدیده نباشد و سرچشمه هستی باشد. این وجود برتر «خدا» نامیده می‌شود.

نیازمندی جهان به خدادر بقا

رابطه جهان با خدا مثل رابطه بتا با مسجد نیست؛ چون:

- 1) مسجد از مصالح ساختمانی تشکیل شده، اما مصالح را بتا به وجود نیاورده است.
- 2) بتا فقط مواد را جابه‌جا می‌کند و می‌چیند.
- 3) خداوند، خالق همه چیز است، یعنی وجود مصالح و خواص آن همه وابسته به خداست.

آیه ۱۵، فاطر

﴿يا ايها الناس انتم الفقراء الى الله﴾

ای مردم، شما به خداوند نیازمند هستید

و الله هو الغني الحميد ﴿﴾

و خدا است که [تنها] بی‌نیاز ستوده است.

پیام‌های آیه 1 انسان در همه چیز، حتی وجودش به خدا نیازمند است.

2 خداوند چون غنی است، می‌تواند نیازهای همه موجودات را برطرف کند.

آیه ۲۹، رحمن

﴿يسأله من في السماوات والارض﴾

هر آن چه در آسمان‌ها و زمین است، پیوسته از او درخواست می‌کند

كل يوم هو في شأن ﴿﴾

او همواره دست‌اندر کار امری است.

پیام‌های آیه 1 موجودات چون پیوسته به خدا نیازمندند، پیوسته از او سؤال دارند و درخواست می‌کنند.

2 خداوند هر لحظه در حال وجودبخشیدن و انجام خلقت و کاری است و این موضوع، لحظه‌ای قطع نمی‌شود.

آگاهی، سرچشمه بندگی

هر چه معرفت انسان به خود و رابطه‌اش با خدا بیشتر شود، نیاز به او را بیشتر احساس و عجز و بندگی خود را بیشتر ابراز می‌کند.

افزایش خودشناسی ← درک بیشتر فقر و نیاز ← افزایش بندگی

پیامبر ﷺ فرمود:

«اللّٰهم لا تكلني الى نفسي طرفه عين ابدأ»

خدایا هیچ‌گاه مرا چشم به هم زدن به خودم وامگذار.

پیام حدیث اگر انسان نیازمندی‌اش به خدا را درک کند، هیچ‌گاه از او جدا نمی‌شود.

قرآن، رابطه خداوند با جهان هستی را با کلمه «نور» بیان می‌کند.

آیه ۳۵، نور

﴿اللَّهُ نُورُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ...﴾ خداوند نور آسمان‌ها و زمین است.

- نور چیزی است که خودش پیداست و سبب پیداشدن چیزهای دیگر هم می‌شود.
- خداوند نور هستی است؛ یعنی تمام موجودات «وجود» خود را از او می‌گیرند و به سبب او پیدا و آشکار شده و پا به عرصه هستی می‌گذارند؛ پس هر موجودی در حد خودش تجلی‌بخش خداوند و نشانگر حکمت، قدرت، رحمت و سایر صفات الهی است.

حضرت علی علیه السلام فرمود:

«ما رأيت شيئاً إلا و رأيت الله

هیچ چیزی را ندیدم مگر این که خداوند را قبله و بعده و معه» قبل و بعد و با آن دیدم.

پیام حدیث خداوند قبل از وجود شیء، همراه با وجودشدن آن و پس از نابودی آن شیء همواره هست.

- انسان اگر معرفتی عمیق و والا داشته باشد، با هر چیزی خدا را می‌بیند. این هدفی قابل دسترسی به خصوص برای جوانان و نوجوانان است که پاکی و صفای قلب دارند.

آگاهی، سرچشمه بندگی

ناتوانی انسان در شناخت ذات و چیستی خداوند

موضوعاتی که می‌خواهیم شناخت پیدا کنیم دو دسته‌اند:

- 1 موضوعاتی که در محدوده شناخت ما قرار می‌گیرند، مانند گیاهان، حیوان‌ها، ستارگان و کهکشان‌ها.
- 2 موضوعاتی که نامحدودند و ذهن ما گنجایش درک آن‌ها را ندارد، مانند حقیقت خداوند.

ما نمی‌توانیم ذات خداوند را بشناسیم، ولی اسماء و صفات او را می‌توانیم بشناسیم.

پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود:

«تفکروا فی کل شیءٍ در هر چیز تفکر کنید
و لا تفکروا فی ذات الله» ولی در ذات خداوند تفکر نکنید.

پیام حدیث ممنوعیت تفکر در ذات خدا و ناتوانی انسان در شناخت ذات و چیستی خداوند

یگانه بی‌همتا

- مهم‌ترین اعتقاد دینی «توحید و یکتاپرستی» است و در اسلام بدون اعتقاد به توحید هیچ اعتقاد دیگری اعتبار ندارد.

توحید یعنی اعتقاد به **خدا یگانه**، یعنی خدا بی‌همتا است و شریکی ندارد. رسول خدا صلی الله علیه و آله از مشرکان خواست با گفتن ﴿لا اله الا الله﴾ دست از شرک و بت‌پرستی بردارند. پس ﴿لا اله الا الله﴾ فقط یک شعار نیست، بلکه پای‌بندی به آن زندگی فرد را در رابطه با خدا، خویشتن، خانواده، اجتماع و دیگر مخلوقات تغییر خواهد داد.

مراتب توحید

۱- توحید در خالقیت: خداوند تنها مبدأ و خالق جهان است و موجودات همه مخلوق او هستند و در کار آفرینش شریک و هم‌تایی ندارد.

آیه ۶۲، زمر

﴿اللَّهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ...﴾ خدا آفریننده هر چیزی است.

چرا خداوند تنها خالق جهان است؟

الف) اگر چند خدا باشند که هر کدام خالق بخشی از جهان باشند، یعنی هر کدام محدود و ناقص‌اند و نمی‌توانند کل جهان را خلق کنند.

ب) اگر چند خدا باشند، یعنی هر کدام کمالاتی دارند که مثل کمالات هم نیست، پس نقض‌هایی دارند و باید خدایی که بی‌نقص است، آن‌ها را به وجود آورده باشد.

۲- توحید در مالکیت: چون خدا تنها خالق و پدیدآورنده جهان است، پس تنها مالک آن نیز است.

آیه ۱۰۹، آل عمران

﴿لِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ و ما فی الارض...﴾ هر آن چه در آسمان‌ها و هر آن چه در زمین است برای خداست.

۳- توحید در ولایت: چون خداوند تنها مالک جهان است تنها ولی و سرپرست جهان نیز هست و مخلوقات، جز به اذن و اجازه او نمی‌توانند در جهان تصرف کنند. اجازه خداوند به معنی واگذاری ولایت نیست، بلکه به معنی آن است که شخص در مسیر و مجرای ولایت الهی قرار گرفته است.

آیه ۲۶، کهف

﴿... ما لهم من دونه من ولی﴾

آن‌ها هیچ ولی (سرپرستی) جز او ندارند

و لا یشرک فی حکمه احداً﴾

و او در فرمانروایی خویش کسی را شریک نمی‌سازد.

۴- توحید در ربوبیت: رب یعنی مالک و صاحب‌اختیاری که تدبیر و پرورش مخلوق به دست اوست.

خداوند تنها خالق، مالک و ولی جهان است؛ پس تنها رب هستی می‌باشد. خدا جهان را اداره می‌کند و آن را به سوی مقصدی که برایش معین فرموده، هدایت می‌کند و به پیش می‌برد.

توحید در ربوبیت یعنی انسان و تدبیر انسان، همه از آن خدا و تحت تدبیر خداست.

﴿قُلْ اِغْبِرِ اللّٰهُ اِبْعِي رَبًّا﴾ بگو: آیا جز خدا پروردگاری را بطلبم و هو رب كل شيء... در حالی که او پروردگار همه چیز است؟...

خالق ← مالک ← ولی ← رب

شُرک و مرآتبان

شُرک یعنی شریک قراردادن برای خداوند

- ۱- **شُرک در خالقیت:** اعتقاد به این که چند خدا جهان را آفریده‌اند.
- ۲- **شُرک در مالکیت:** اعتقاد به این که علاوه بر خدا در کنار خدا دیگران هم مالک بخشی از جهان هستند.
- ۳- **شُرک در ولایت:** اعتقاد به این که علاوه بر خدا و در کنار او دیگران نیز هستند که سرپرستی جهان و حق تصرف در آن را دارند.
- ۴- **شُرک در ربوبیت:** اعتقاد به این که علاوه بر خداوند و در کنار او، دیگران هم تدبیر امور موجودات را بر عهده دارند.

سورة توحيد

- ﴿قُلْ هُوَ اللّٰهُ اَحَدٌ﴾ بگو خداوند یگانه است.
 ﴿اللّٰهُ الصَّمَدُ﴾ خداوندی که بی‌نیاز است.
 ﴿لَمْ يَلِدْ و لَمْ يُولَدْ﴾ نه زاده شده و نه زاییده است.
 ﴿و لَمْ يَكُنْ لَهٗ كُفُوًا اَحَدٌ﴾ و هیچ کس هم‌تراز و هم‌پایه او نیست.
- پیام‌های آیات ۱** خداوند، یگانه، بی‌همتا و بی‌نیاز است.
 ۲ هیچ کس در وجود، هم‌پایه و هم‌تراز خداوند نیست.
 ۳ خداوند هیچ‌گونه نقصی ندارد.

آیه ۱۶، رعد

﴿قُلْ مَنْ رَبُّ السَّمَاوَاتِ وِ الْاَرْضِ قُلْ اللّٰهُ﴾

بگو: پروردگار آسمان‌ها و زمین کیست؟ بگو: خداست.

﴿قُلْ اَفَاَتَّخَذْتُمْ مِنْ دُوْنِهٖ اَوْلِيَاءَ﴾

بگو آیا غیر از او سرپرستانی گرفته‌اید که

لا يملكون لانفسهم نفعاً و لا ضرراً

[حتی] اختیار سود و زیان خود را ندارند؟

﴿قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الْاَعْمٰى وِ الْبَصِيْرُ﴾

بگو آیا نابینا و بینا برابر است؟

﴿اَمْ هَلْ يَسْتَوِي الظُّلُمَاتُ وِ النُّوْرُ﴾

آیا تاریکی‌ها و روشنایی برابرند؟

﴿اَمْ جَعَلُوا لِلّٰهِ شُرَكَاءَ﴾

یا آن‌ها شریک‌هایی برای خدا قرار داده‌اند؟

﴿خَلَقُوا كَخَلْقِهٖ فَتَشَابِهَ الْخَلْقِ عَلَيْهِمْ﴾

که [آن شریکان هم] مثل خداوند آفرینشی داشته‌اند و در نتیجه [این دو]

آفرینش بر آن‌ها مشتبه شده است.

﴿قُلْ اللّٰهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ﴾ بگو خالق همه چیز خداست،

﴿و هُوَ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ﴾ و او یکتای مقتدر است.

پیام‌های آیه ۱ کسی را می‌توانیم به عنوان ولی و سرپرست خود انتخاب کنیم که خالق و مالک همه چیز است.

۲ کسی که اختیار سود و زیان خود را ندارد، نمی‌تواند تأثیری در زندگی دیگران داشته باشد.

۳ اگر خدایانی بودند که خلقتی مشابه خلقت خدا داشتند، مردم ممکن بود به شک بیفتند.

چند نکته مهم:

۱ **خداوند رابطه علیت را میان پدیده‌های جهان پدید آورده است.** برای همین، دعا سبب آموزش، صدقه موجب دفع بلا و صلوة رحم موجب افزایش طول عمر است.

۲ همان‌گونه که درخواست از پ زشک برای درمان بیمار با توحید منافاتی ندارد درخواست از اولیای الهی برای اجابت خواسته‌ها نیز با توحید منافاتی ندارد. عقیده به توانایی پیامبر اکرم ﷺ و اولیای دین ﷺ وقتی موجب شرک است که این توانایی را مستقل از خدا و از خود آن‌ها بدانیم، اما اگر این توانایی را صرفاً از خدا و به اذن خدا بدانیم، عین توحید است.

۳ گروهی از مسلمانان که به **تکفیری‌ها** معروف شده‌اند، این درخواست را شرک‌آلود می‌دانند. این جریان فکری، خشک و غیرعقلانی است و هر مسلمانی را که مثل آن‌ها نمی‌اندیشد، کافر می‌دانند و گاه کشتن او را واجب می‌دانند.

چند نکته:

۱ قرآن کریم بارها تأثیرداشتن موجودات گوناگون را در عالم یادآوری کرده است.

مثال: وجود شفا در عسل، معجزه حضرت عیسی ﷺ در زنده کردن پرنده از خاک.

● برای قبول توحید در ربوبیت ضرورتی ندارد هرگونه اثر از اشیا یا انسان‌ها را سلب کنیم. می‌توان با قبول اثر مخلوقات، این اثر را از خداوند بدانیم.

● خداوند برای شفا بخشی فقط یک راه [دارو] را قرار نداده است، بلکه از راه‌های معنوی هم شفا امکان‌پذیر است.

● انسان موحد وقتی دارویی مصرف می‌کند و شفا می‌یابد، این اثرگذاری را از خدا می‌داند و او را شکر می‌کند. زمانی هم که بنده‌ای به او احسان می‌کند، هم از آن انسان تشکر می‌کند هم از خداوند.

حدیث امام رضا

«من لم یشکر المنعم من المخلوقین، لم یشکر الله عزّ و جلّ»

۲ کسی که با ایمان و عمل صالح مراحل کمال را بپیماید، به قرب الهی می‌رسد. نظام خلقت مبتنی بر حق است. هر انسانی که در مسیر بندگی پیش رود، در پیشگاه خداوند منزلت و قدرتی می‌یابد که برتر از قدرتهای طبیعی است. این توانایی جزء قانونمندی الهی و زیبایی نظام هستی است.

مثال: آصف بن برخیا، وزیر سلیمان در یک لحظه تخت بلقیس (ملکه سبا) را از مسافتی طولانی منتقل کرد.

مقدمه

افکار و اعتقادات هر فرد مهم‌ترین عامل در تعیین هدفها و رفتارهای اوست. هر فردی متناسب با اعتقاداتش، مسیر زندگی خود را انتخاب و بر همان اساس رفتار می‌کند.

بازتاب توحید در زندگی

انسانی که خدا را به عنوان تنها خالق جهان پذیرفته، یک زندگی توحیدی برای خود تنظیم خواهد کرد.

آیه ۵۱، آل عمران

﴿إِنَّ اللَّهَ رَبِّي وَرَبِّكُمْ فَاعْبُدُوهُ﴾

همانا خداوند پروردگار من و پروردگار شماست، پس او را بندگی کنید،
 هذا صراطاً مستقيماً ﴿
 [که] این راه راست [و درست] است.

پیام‌های آیه ۱ نتیجه اعتقاد به توحید در ربوبیت، توحید در عبادت خداوند است.

۲ راه درست زندگی، بندگی و عبودیت خداست.

● هر چه ایمان قوی‌تر باشد، تأثیر عملی آن در زندگی بیشتر است؛ هر چه ضعیف‌تر باشد، تأثیر آن کم‌تر خواهد بود.

توحید عملی

کسی که بنده خداست او را می‌پرستد و خدا را محبوب خود می‌داند، او خدا را جهت زندگی خود قرار می‌دهد.

الف. بعد فردی توحید عملی و ثمرات آن

هر کسی در زندگی از فرمان‌های خدا اطاعت کند، به توحید عملی رسیده است، او می‌کوشد تمایلات درونی، تصمیم‌ها و فعالیت‌های خود را در جهت خواست و رضای خدا قرار دهد.

انسان موحد حادثه‌های جهان را با حکمت می‌داند گرچه حکمت آن را نداند؛ پس در مقابل سختی‌ها صبور است و آن را بستری برای رشد می‌داند. انسان موحد شخصیتی ثابت و پایدار دارد و دارای آرامش روحی است. انسان موحد خود را در برابر مخلوقات خداوند مسئول می‌بیند.

حضرت علیؑ فرمود:

«تقوای الهی پیشه کنید؛ هم در مورد بندگان خدا، هم در مورد شهرها و آبادی‌ها، چرا که شما در برابر همه این‌ها حتی سرزمین‌ها و چهارپایان مسئولید. خدا را اطاعت کنید و از عصیان او بپرهیزید.»

کسی که به هوای نفس (بت درون) دل بسپرد و او را معبود خود قرار دهد و اوامرش را انجام دهد یا در پی کسب رضایت قدرت‌های مادی و طاغوت‌ها (بت‌های بیرون) باشد دچار شرک عملی شده است.

آیه ۴۳، فرقان

﴿أَرَأَيْتَ مَنْ اتَّخَذَ إِلَهَهُ هَوَاهُ﴾

آیا دیدی آن کسی را که هوای نفس خود را معبود خود گرفت،

أَفَأَنْتَ تَكُونُ عَلَيْهِ وَكَيْلاً ﴿

آیا تو ضامن او می‌باشی [و به دفاع از او برمی‌خیزی]؟

پیام‌آیه انسان مشرک، درونی ناآرام و شخصیتی ناپایدار دارد. هوای نفس و قدرت‌های مادی هر روز او را به بردگی جدید می‌کشند.

آیه ۱۱، حج

﴿وَمِنَ النَّاسِ مَن يَعْبُدُ اللَّهَ عَلَىٰ حَرْفٍ﴾

از مردم کسی هست که خدا را بر یک جانب و کناره‌ای [تنها به زبان و هنگام وسعت و آسودگی] عبادت و بندگی می‌کند،

فَإِنِ اصَابَهُ خَيْرٌ اطْمَأَنَّ بِهِ

پس اگر خیری به او رسد، دلش به آن آرام می‌گیرد

وَإِنِ اصَابَتْهُ فَتْنَةٌ انْقَلَبَ عَلَىٰ وَجْهِهِ

و اگر بلایی به او رسد، از خدا رویگردان می‌شود.

خَسِرَ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةَ

او در دنیا و آخرت، [هر دو] زیان می‌بیند

ذَلِكَ هُوَ الْخَسِرَانِ الْمَبِينِ ﴿ این همان زیان آشکار است.

پیام‌های آیه ۱ پرستش از روی ایمان دچار شک و تردید نمی‌شود و پرستش از روی شک و تردید دائماً در حال تغییر و کم و زیاد شدن است.

۲ انسان‌هایی که دچار شک و تردید هستند، اگر خیری به آن‌ها برسد خوشحال می‌شوند؛ ولی اگر شری به آن‌ها برسد از خدا دور می‌شوند و او را مسئول مشکل خود می‌دانند.

ب. بعد اجتماعی توحید عملی و ثمرات آن

- بعد اجتماعی توحید یعنی قرار گرفتن همه نهادها و ارکان یک جامعه یا نظام اجتماعی در جهت خداوند و اطاعت همه‌جانبه از او.
- مهم‌ترین رکن جامعه حکومت است، وقتی یک جامعه توحیدی است که حاکم و زمامدار آن براساس قوانین الهی به حکومت برسد.
- جامعه‌ای که در مسیر توحید حرکت می‌کند، همه ارکان آن به سوی اجرای فرمان‌های خدای یگانه حرکت می‌کند.
- جامعه موحد حکومت کسانی که خدا به آن‌ها حق حکومت را نداده است، نمی‌پذیرد و با کسانی که با خدا و مسلمانان دشمنی می‌ورزند، دوستی نمی‌کند و با ظالمان مبارزه می‌کند و از محرومان و مستضعفان حمایت می‌نماید.

	دین و زندگی ۳	رشته: انسانی	نمونه امتحان نیم سال اول	
نمره	kheilisabz.com	مدت امتحان: ۹۰ دقیقه	امتحان شماره (۱)	ردیف
۱ ۱ ۰/۵ ۰/۵	الف آیات، احادیث و ترجمه ۱- آیه شریفه ﴿ يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ وَاللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ ﴾ چه موضوعی را در مورد رابطه موجودات و خداوند بیان می کند؟ ۲- حدیث شریف «افضل العبادة ادمانُ التَّفکر فی اللّٰه و فی قدرته» به چه موضوعی اشاره دارد؟ ۳- آیه ﴿ کَلَّا نَمَدَّ هُوَلاء و هُوَلاء ﴾ به کدام سنت الهی اشاره می کند؟ ۴- در حدیث شریف «لا تفکروا فی ذات اللّٰه»، پیامبر ﷺ می خواهد که در خداوند تفکر نکنیم.			
۰/۵ ۰/۵ ۰/۵ ۰/۵	ب درست یا نادرست بودن گزاره های زیر را مشخص کنید. ۵- به نیت، قصد یا هدف نیز گفته می شود که مربوط به حسن فعلی است. ☒ ☐ ۶- اختیار یک حقیقت وجدانی است که توانایی انتخاب و گزینش ناشی از آن است. ☐ ☐ ۷- سنت امداد مربوط به چگونگی و فرایند رشد و تکامل انسان و عامل ظهور و بروز استعدادهاى اوست. ☐ ☐ ۸- در مقدمه اول استدلال نیاز موجودات به خداوند در مورد موجودات و پدیده های جهان حرف می زنیم. ☐ ☐			
۰/۵ ۰/۵ ۰/۵ ۰/۵	ج چاهای خالی را با کلمات مناسب پر کنید. ۹- قدر به معنای اندازه و تقدیر به معنای است. ۱۰- بستر اصلی حرکت به سوی معرفت خدا، و قلب است. ۱۱- منظور از توحید در آن است که او تنها مبدأ جهان است و موجودات همه از او هستند. ۱۲- هر کسی که مالک چیزی است، حق و تغییر در آن را دارد که به این حق، ولایت و سرپرستی می گویند.			
۰/۵ ۰/۵ ۰/۵ ۰/۵	د په سوالات زیر، پاسخ کوتاه دهید. ۱۳- اگر بگوییم «خداوند تنها پیش برنده جهان است»، به کدام توحید اشاره کرده ایم؟ ۱۴- «خداوند نور هستی است» به چه معنایی می باشد؟ ۱۵- نشانه های اختیار در انسان چیست؟ (دو مورد) ۱۶- شناخت قوانین حاکم بر زندگی انسان ها چه تأثیری در زندگی آن ها دارد؟			
۱ ۱	ه اصطلاحات زیر را تعریف کنید. ۱۷- توحید در مالکیت: ۱۸- علل عرضی:			
۱/۵ ۱/۵ ۲ ۲ ۲	و په سوالات زیر پاسخ کامل دهید. ۱۹- اگر کسی شفای بیمار را از اولیای خدا درخواست کند، در چه صورتی گرفتار شرک شده است؟ ۲۰- سنت سبقت رحمت بر غضب را تعریف کنید. ۲۱- راز و نیاز با خداوند و کمک خواستن از او چگونه باعث اخلاص می شود؟ ۲۲- مقدمه اول استدلال نیازمندی جهان به خدا در پیدایش را بنویسید. ۲۳- توحید عملی را توضیح دهید.			
۲۰	جمع نمرات			

پاسخ نامه تشریحی امتحان شماره (۱)

۱۷- چون جهان مخلوق خداست، پس مالک اصلی و حقیقی آن‌ها نیز خداوند است و در این مالکیت کسی شریک او نیست.

۱۸- در پیدایش هر پدیده ممکن است، چند عامل به صورت مجموعه و با همکاری یکدیگر دخالت کنند. این گونه علل را علل عرضی می‌گویند.

۱۹- وقتی این عقیده موجب شرک است که این توانایی را از خود آن‌ها بدانیم.

۲۰- از آن‌جا که خداوند به بندگان خود محبت دارد، با همه آنان چه گناهکار و چه نیکوکار، به لطف و مهربانی رفتار می‌کند؛ یعنی حتی آن‌جا که خداوند بر کسی غضب می‌کند، باز هم از دریچه لطف و رحمت است؛ مانند مادری که بر فرزندش سخت می‌گیرد.

۲۱- نیایش و عرض نیاز به پیشگاه خداوند و یاری‌جستن از او برای رسیدن به اخلاص، غفلت از خداوند را کم می‌کند، محبت او را در قلب تقویت می‌سازد و انسان را بهره‌مند از کمک‌های الهی می‌سازد.

۲۲- پیوند محکمی میان معرفت به خداوند و ایمان به او وجود دارد؛ هم‌چنین ارتباط دقیقی میان ایمان به خدا و اخلاص وجود دارد. بنابراین هر قدر معرفت ما به خداوند بیشتر شود، به افزایش درجه اخلاص کمک خواهد کرد.

۲۳- کسی که بنده خداست و او را می‌پرستد، در برابر او خاضع و خاشع است، خدا را محبوب و معبود حقیقی خود می‌داند، بر آستان او نماز می‌گزارد و به درگاه او دعا می‌کند، از او اطاعت می‌نماید و خلاصه این‌که جهت زندگی خود را خدا قرار می‌دهد. چنین انسانی در مسیر توحید گام برداشته و به توحید عملی رسیده است.

۱- این آیه به نیازمندی موجودات به خداوند در وجود و بقا اشاره دارد.

۲- این حدیث به ارزش تفکر اشاره می‌کند و آن را برترین عبادت می‌شمارد.

۳- سنت امداد عام الهی

۴- ذات

۵- نادرست - «نیت مربوط به حسن فاعلی است.»

۶- درست

۷- نادرست - «تعریف در مورد سنت ابتلاء و امتحان است.»

۸- درست

۹- اندازه‌گرفتن

۱۰- پاکی - صفای

۱۱- خالقیت

۱۲- تصرف

۱۳- توحید در ربوبیت را تعریف کرده‌ایم.

۱۴- یعنی تمام موجودات وجود خود را از او می‌گیرند و به سبب او پیدا و آشکار می‌شوند.

۱۵- (۱) تفکر و تصمیم

(۲) احساس رضایت یا پشیمانی

۱۶- موجب نگرش صحیح ما به تلخی‌ها و شیرینی‌ها، شکست‌ها و موفقیت‌ها و به طور کلی حوادث زندگی می‌شود.

	دین و زندگی ۳	رشته: انسانی	نمونه امتحان نهایی دی ماه ۱۴۰۱	
نمره	kheilisabz.com	مدت امتحان: ۸۰ دقیقه	امتحان شماره (۶)	ردیف
الف	تدبر در آیات قرآن و حدیث			
۱	<p>۱- آیه قرآنی «إِنَّ الْأَرْضَ لِلَّهِ يُورِثُهَا مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَ الْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ» را ترجمه کنید.</p> <p>۲- آیه «قُلْ أَ فَاتَّخَذْتُمْ مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ» به کدام یک از مراتب توحید یا شرک اشاره می کند؟</p> <p>۳- براساس آیه «مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ وَ الَّذِينَ مَعَهُ أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ» مسلمانان، چه وظیفه ای بر عهده دارند؟</p> <p>۴- با توجه به آیه «وَ لَوْ أَنَّ أَهْلَ الْقُرَى آمَنُوا وَ اتَّقَوْا لَفَتَحْنَا عَلَيْهِم بَرَكَاتٍ مِنَ السَّمَاءِ وَ الْأَرْضِ ...» داشتن تقوا و ایمان واقعی مردم، سبب می گردد.</p> <p>۵- با تدبر در روایت «مَنْ كَثُرَ فِكْرُهُ فِي الْمَعَاصِي دَعَتْهُ إِلَيْهَا»، چه عاملی زمینه ساز کشیده شدن انسان به سوی گناه است؟</p>			
ب	درستی یا نادرستی گزاره های زیر را با (✓) و (✗) مشخص کنید.			
۰/۵	✗	✓	۶- کتمان گناه، از فضایل اخلاقی توصیه شده در دین اسلام محسوب می شود.	
۰/۵	□	□	۷- تکرار توبه، حتی اگر واقعی باشد، سبب دور شدن انسان از خدا و عدم پذیرش توبه او می شود.	
۰/۵	□	□	۸- در جهان قبل از اسلام، آثار جهالت و بی عدالتی را فقط در شبه جزیره عربستان می توان یافت.	
۰/۵	□	□	۹- «تخریب ساختار طبیعی محیط زیست» از آثار منفی تمدن جدید اروپا در حوزه علم است.	
ج	جملات زیر را با کلمات مناسب تکمیل کنید.			
۰/۵	۱۰- کتاب نهج البلاغه امام علی (ع) نشانه احترام به است.			
۰/۵	۱۱- اگر همه مردم، تنها را محور فعالیت اجتماعی قرار دهند تفرقه و تضاد جامعه را فرامی گیرد.			
۰/۵	۱۲- جدی ترین آسیب، تغییر الگوی زندگی و دل مشغولی دائمی مردم به کالاهای گوناگون است.			
۰/۵	۱۳- «قساوت قلب» و «از بین بردن آرامش خاطر» از آثار نامطلوب گناهان هستند که با پیدا می شوند.			
د	په سوالات زیر پاسخ کوتاه دهید.			
۰/۵	۱۴- نگاه انسان موحد به موجودات جهان چگونه است؟			
۰/۵	۱۵- تصور نادرست برخی انسان ها از تقدیر الهی چیست؟			
۰/۵	۱۶- نفوذناپذیری و مقاومت در برابر دام های شیطان، نیازمند چیست؟			
۰/۵	۱۷- سستی بنیان خانواده چه اثر سوئی در مسئولیت های اجتماعی به دنبال دارد؟			
۰/۵	۱۸- قرآن کریم هنگام بیان اوصاف نمازگزاران، کدام ویژگی ایشان را ذکر کرده است؟			
۰/۵	۱۹- از آثار زیانبار آیین «اعتراف به گناه» در مسیحیت، یک مورد را بنویسید.			
ه	سوالات احکام			
۲	۲۰- حکم هر یک از عبارات های سمت راست را به کمک موارد داده شده در سمت چپ، تعیین کنید. (در ستون سمت چپ یک مورد اضافی است.)			
	<p>«ب»</p> <p>۱- حرام</p> <p>۲- مستحب</p> <p>۳- واجب</p> <p>۴- واجب کفایی</p> <p>۵- جایز</p>	<p>«الف»</p> <p>الف) تولید مجلات و روزنامه ها به منظور گسترش فرهنگ و معارف اسلامی</p> <p>ب) استفاده از اثری که تولید کننده، تکثیر آن را جایز نداند.</p> <p>ج) شرکت در مجالس شادی برای تبلیغ دین به شرط رعایت احکام دین</p> <p>د) فراهم کردن زیرساخت های لازم برای پایگاه های ارتباطی بومی توسط دولت اسلامی که از مصادیق نفی سبیل است.</p>		
و	اصطلاحات زیر را تعریف کنید.			
۰/۵	۲۱- شرک در ربوبیت:			
۱	۲۲- سنت امداد خاص الهی:			

	دین و زندگی ۳	رشته: انسانی	نمونه امتحان نهایی دی ماه ۱۴۰۱	
نمره	kheilisabz.com	مدت امتحان: ۸۰ دقیقه	امتحان شماره (۶)	
۱ ۱ ۱/۵ ۱/۵ ۱/۵	<p>ز به سوالات زیر پاسخ کامل و تشریحی دهید.</p> <p>۲۳- قدر و قضای الهی را در مورد «آب» توضیح دهید.</p> <p>۲۴- پیامبر اکرم ﷺ با دعوت مردم به تعقل، چه آداب جاهلی را از بین بردند؟</p> <p>۲۵- آیا خدا را در دنیا و آخرت با چشم سر می توان دید؟ توضیح دهید.</p> <p>۲۶- نیایش و راز و نیاز با خدا، چگونه موجب تقویت اخلاص در انسان می شود؟</p> <p>۲۷- چرا شیطان با روش گام به گام، انسان را به شقاوت می کشاند؟ با ذکر مثال توضیح دهید.</p>			
۲۰	جمع نمرات			

پاسخ‌نامه تشریحی امتحان شماره (۶)

شرایط و اسباب را برای کسی که با نیت پاک، قدم در راه حق می‌گذارد و در این راه سعی و تلاش می‌کند چنان فراهم می‌سازد که وی بتواند آسان‌تر به مقصد برسد. این امداد خاص خدا، توفیق الهی نام دارد. (۱)

۲۳- آب از آن جهت که دارای خصوصیتی مانند مایع سیال بودن، تعداد معین الکترون‌ها، درجه مشخص جوش آمدن و مانند آن است، داخل در تقدیر الهی است (۵/۵) و از آن جهت که این ویژگی‌ها در آب تحقق می‌یابد، مشمول قضای الهی است. (۵/۵)

۲۴- پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله با دعوت مردم به تعقل، آداب جاهلی زمان خود مانند این که شعر می‌سرودند اما برای شراب، شکار، غارت، عشق حیوانی و بت یا برای آمدن باران، آتش می‌افروختند و یا شتر سالم را با آهن حرارت‌دیده داغ می‌زدند تا شتر دیگری که مریض است بهبود یابد را نابود ساخت. (ذکر دو مورد کافی است.) (هر مورد ۵/۵)

۲۵- خیر؛ رؤیت خداوند با چشم غیرممکن است. (۵/۵) زیرا چشم ساختار مادی و جسمانی دارد و فقط از اشیا می‌تواند عکس‌برداری کند؛ آن هم اشیایی که طیف نوری قابل درک برای چشم را منعکس کنند. بنابراین، چشم حتی توانایی دیدن همه اشیای مادی را هم ندارد، چه برسد به موجودات غیرمادی (مانند فرشتگان) و از این بالاتر به وجود مقدس خداوند که هیچ شکل و تصویری و هیچ طول و عرض و ارتفاعی ندارد. بنابراین، خداوند را نه تنها در این دنیا نمی‌توان با چشم مادی دید، بلکه در آخرت نیز نمی‌توان او را با این چشم مشاهده کرد. (۱) (خلاصه‌وار نوشته شود کافی است.)

۲۶- نیایش و عرض نیاز به پیشگاه خداوند و یاری جستن از او برای رسیدن به اخلاص، غفلت از خداوند را کم می‌کند، (۵/۵) محبت او را در قلب تقویت می‌سازد (۵/۵) و انسان را از کمک‌های الهی بهره‌مند می‌نماید. (۵/۵)

۲۷- تا در این فرایند تدریجی، متوجه زشتی گناه و قبح آن نشود و اقدام به توبه نکند. (۵/۷۵) برای مثال شیطان از همان ابتدا، انسان را به رابطه نامشروع با جنس مخالف دعوت نمی‌کند، بلکه در گام اول سخن از یک دوستی ساده به میان می‌آورد، دوستی‌ای که فقط در حد صحبت و درد دل کردن است. اما در گام‌های بعدی و به صورت تدریجی چنان این دوستی را پیش می‌برد که فرد خود را غرق در فساد و آلودگی می‌بیند. (۵/۷۵)

۱- به راستی زمین از آن خداست، (۵/۲۵) آن را به هر کس از بندگان که بخواهد به ارث می‌دهد (۵/۵) و فرجام (نیک) برای پرهیزگاران است. (۵/۲۵)

۲- شرک در ولایت (۵/۵)

۳- مسلمانان باید میان خود پیوند برادری برقرار کنند و با ظالمان و مفسدان مبارزه نمایند. (۵/۵)

۴- نزول برکات الهی از آسمان و زمین (۵/۵)

۵- فکر گناه (۵/۵)

۶- درست (۵/۵)

۷- نادرست (۵/۵)

۸- نادرست (۵/۵)

۹- درست (۵/۵)

۱۰- تفکر و تعقل (خردورزی) (۵/۵)

۱۱- منافع خود (۵/۵)

۱۲- مصرف‌زدگی (۵/۵)

۱۳- تکرار گناه (اصرار بر انجام گناه) (۵/۵)

۱۴- انسان موحد موجودات جهان را مخلوق خدا می‌بیند (۵/۲۵) و می‌داند که خداوند او را در برابرشان مسئول قرار داده است. (۵/۲۵)

۱۵- تصور می‌کنند تقدیر چیزی غیر از قانونمندی و نظم در آن است که وقتی به حادثه‌ای تعلق گرفت، هر قانونی را لغو و هر نظمی را بر هم می‌زند. (۵/۵)

۱۶- روی آوردن به پیشگاه خدا (۵/۲۵) و پذیرش خالصانه فرمان‌های او (۵/۲۵)

۱۷- سستی بنیان خانواده سبب می‌شود نسل‌هایی که از قوت و قدرت روحی برخوردار نیستند، مسئولیت‌های اجتماعی را بر عهده بگیرند. (۵/۵)

۱۸- آنان در مال خود برای محرومان و فقیران نیز حق معینی قرار داده‌اند. (۵/۵)

۱۹- سبب سست شدن ارتباط شخصی و پیوسته انسان با خدا می‌شد. (یا واسطه قرار گرفتن کشیشان میان خداوند و بندگان او) (۵/۵)

۲۰- الف ← واجب کفایی (۵/۵) ب ← حرام (۵/۵)
ج ← مستحب (۵/۵) د ← واجب (۵/۵)

۲۱- یعنی علاوه بر خداوند و در کنار او، دیگری نیز هستند که تدبیر امور موجودات را بر عهده دارند و مستقل از خدا می‌توانند امور را تدبیر کنند. (۵/۵)

۲۲- در اصطلاح دینی، توفیق به معنای آسان نمودن است؛ یعنی خداوند،